

การจัดหลักสูตรการสอนภาษาไทย ในฐานะภาษาต่างประเทศ

นวลทิพย์ เพิ่มเกษร*

บทคัดย่อ

ปัจจุบันชาวต่างประเทศสนใจศึกษาภาษาไทยอย่างกว้างขวาง จึงได้มีการจัดหลักสูตรการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศหลายหลักสูตร การจัดทำหลักสูตรโดยเฉพาะหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรพิเศษ และหลักสูตรเร่งรัดนั้น ควรคำนึงถึงองค์ประกอบของหลักสูตรอื่นได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ต้องพิจารณา จุดมุ่งหมาย พื้นความรู้ ภูมิหลังของผู้เรียน ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรควรจัดเนื้อหาวิชาที่สอนทักษะทางภาษาพร้อมกับสอดแทรกวัฒนธรรมไทย และพิจารณาความต้องการและความสนใจของผู้เรียน วิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

* รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

The curriculum of teaching Thai as a foreign language

Nuanthip Permkesorn

Abstract

Teaching Thai as a foreign language receives considerable attention and various curriculums have been proposed in the present day. To establish a curriculum, especially for short-courses, tailor-made language courses or intensive courses, several factors should be taken into account: aims and objectives, background knowledge of the learners, learner's language proficiency, duration of the course. The curriculum should develop the language skill integrated with Thai culture, and also concern the learners' need and interest.

ปัจจุบันผู้เรียนชาวต่างประเทศสนใจศึกษาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศอย่างกว้างขวางทั้งภายในและภายนอกประเทศไทย ผู้เรียนบางคนศึกษาภาษาไทยในประเทศของตนกับผู้สอนที่เป็นคนไทย หรือไม่ก็ศึกษากับผู้สอนที่เป็นคนต่างประเทศที่รู้ภาษาไทย ผู้เรียนบางคนศึกษาภาษาไทยในประเทศไทยกับผู้สอนซึ่งเป็นคนไทย

สถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศนั้นมีหลายแห่งทั้งสถาบันของภาครัฐบาลและภาคเอกชน ดังตัวอย่างในทวีปอเมริกา เช่น มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน (University of Wisconsin) มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่เบิร์กลีย์ (University of California, Berkley) มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่ลอสแอนเจลิส (University of California, Los Angeles) หรือ UCLA มหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan) ประเทศสหรัฐอเมริกา ในทวีปยุโรป เช่น สถาบัน SOAS (The School of Oriental and African Studies) มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ สถาบัน Group T ของ Leuven Engineering School ประเทศเบลเยียม

มหาวิทยาลัยแพสซาว (University of Passau) ประเทศเยอรมนี ในทวีปออสเตรเลีย เช่น มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย (The Australian National University) มหาวิทยาลัยซิดนีย์ (University of Sydney) ประเทศออสเตรเลีย

ส่วนในทวีปเอเชีย มีหลายประเทศที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะมีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นวิชาเอกหรือวิชาโทในระดับปริญญาบัตร เช่น ในประเทศจีนมีการจัดการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยปักกิ่ง มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง มหาวิทยาลัยนานาชาติศึกษาแห่งนครเซี่ยงไฮ้ สถาบันชนชาติส่วนน้อยกวางสี และสถาบันชนชาติส่วนน้อยยูนนาน ประเทศเกาหลีใต้แก่ที่มหาวิทยาลัยฮันกุกภาษาและกิจการต่างประเทศ และมหาวิทยาลัยปูซานภาษาและกิจการต่างประเทศ ประเทศเวียดนามได้แก่ มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ นครโฮจิมินห์ นอกจากนี้ยังมีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในทวีปเอเชียอีกหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน กัมพูชา

ในประเทศไทย มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศมาอย่างยาวนาน เริ่มจากการเรียนภาษาไทยของมิชชันนารีชาวอเมริกัน มิชชันนารีเหล่านี้ต้องการรู้ภาษาไทยเพื่อนำไปใช้เป็นสื่อในการเผยแผ่ศาสนา หลังจากนั้นการเรียนการสอนภาษาไทยได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างสถาบันที่จัดการเรียนการสอนภาษาไทย เช่น Union Language School สถาบันสอนภาษาเอยูเอ (AUA Language Center) ปัจจุบันนี้มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในสถาบันการศึกษาของรัฐบาลและเอกชนอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา เช่นที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น)

ลักษณะการจัดหลักสูตรการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

การจัดหลักสูตรการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่สถาบันการศึกษาทั้งในและนอกประเทศดำเนินการมีลักษณะที่หลากหลาย เนื่องจากองค์ประกอบในการกำหนดหลักสูตรแตกต่างกัน ทั้งนี้พอจะสรุปลักษณะของหลักสูตรได้เป็น ๕ ประเภท ดังนี้

หลักสูตรระดับปริญญาบัตร เป็นหลักสูตรที่จัดให้แก่ผู้เรียนที่เลือกวิชาภาษาไทยเป็นวิชาเอกหรือวิชาโท เมื่อสำเร็จหลักสูตรจะได้รับปริญญาตรีวิชาเอกภาษาไทย หรือปริญญาตรีวิชาโทภาษาไทย เช่น หลักสูตรในประเทศจีน ประเทศเกาหลี ประเทศเวียดนาม นอกจากนี้ยังมีการเปิดสอนระดับปริญญาโทสาขาภาษาและวัฒนธรรมไทยที่มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ประเทศจีน และที่มหาวิทยาลัยฮันกุกภาษาและกิจการต่างประเทศ ประเทศเกาหลี

หลักสูตรเฉพาะด้าน เป็นหลักสูตรภาษาไทยที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรใหญ่ เช่น วิชาภาษาไทยที่อยู่ในหลักสูตรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (Southeast Asian Studies) ที่มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน มหาวิทยาลัยวอชิงตัน มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย และมหาวิทยาลัยมิชิแกน และมหาวิทยาลัยอีกหลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกา วิชาภาษาไทยที่อยู่ในหลักสูตรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (Southeast Asian Studies) ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์ วิชาภาษาไทยที่อยู่ในหลักสูตรเอเชียศึกษา (Asian Studies) ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย วิชาภาษาไทยที่อยู่ในหลักสูตรการสอนภาษาและวัฒนธรรมของเอเชียและแอฟริกาของสถาบัน SOAS (The School of Oriental and African Studies) ในประเทศอังกฤษ และวิชาภาษาไทยที่อยู่ในหลักสูตรไทยศึกษา (Thai Studies) ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หลักสูตรระยะสั้น เป็นหลักสูตรที่สถาบันการศึกษาจัดให้ผู้เรียนได้เรียนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น รายวิชาละ ๓๖ ชั่วโมง ๕๐ ชั่วโมง ๑๐๐ ชั่วโมง อาจแบ่งเป็น ภาษาไทยระดับพื้นฐาน (basic Thai) ภาษาไทยระดับกลาง (intermediate Thai) และ ภาษาไทยระดับสูง (advanced Thai) เช่น หลักสูตรที่เปิดสอนในลักษณะโครงการบริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลักสูตรที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และสถาบันสอนภาษาเอยูเอ

หลักสูตรพิเศษ เป็นหลักสูตรที่ผู้สอนจัดตามจุดประสงค์ของผู้เรียน เช่น หลักสูตรของสถานกงสุลอเมริกันที่เชียงใหม่ หรือเป็นหลักสูตรที่สถาบันการศึกษาจัดให้ผู้เรียนเตรียมความพร้อมให้แก่นักศึกษาต่างชาติก่อนเข้าศึกษาต่อในคณะต่างๆ ของมหาวิทยาลัย เช่น หลักสูตรพิเศษของภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่เตรียมความพร้อมให้นักศึกษาจากประเทศลาวเพื่อเข้าศึกษาในระดับปริญญาโท ในคณะนิติศาสตร์ และระดับปริญญาตรีคณะแพทยศาสตร์ หลักสูตรที่ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดให้นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลียที่ต้องการมาศึกษาวิชาภาษาไทยในโครงการศึกษาภาษาในประเทศของเจ้าของภาษา (In Country Language Project) หลักสูตรที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเปิดสอนให้แก่เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศเอเชียโดยทุนของ สพร. (สำนักงานพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงต่างประเทศ)

หลักสูตรเร่งรัด เป็นหลักสูตรในช่วงเวลาสั้นๆ ที่สถาบันการศึกษาจัดให้ผู้เรียนที่มีเวลาน้อยหรือจำกัด แต่ต้องการเรียนรู้ภาษาด้วยความจำเป็นเร่งด่วน เช่น หลักสูตรที่เปิดสอนในลักษณะโครงการบริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหลักสูตรที่ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดอบรมช่วงสั้นๆ ให้แก่นักศึกษาต่างชาติที่มาทำวิจัยที่สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ เป็นต้น

เนื่องจากหลักสูตรการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศมีความหลากหลายดังที่ได้กล่าวมา การจัดทำหลักสูตรจึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สอดคล้องกับหลักสูตรนั้นๆ โดยเฉพาะหากเป็นหลักสูตรระดับปริญญาบัตรและหลักสูตรเฉพาะด้านด้วยแล้ว คงต้องคำนึงถึงปรัชญาการศึกษาของชาติ ปรัชญาการศึกษาของสถาบันการศึกษา เป้าหมายการจัดการศึกษา และองค์ประกอบที่สำคัญอื่นๆ อีกหลายประการ เช่น จิตวิทยาการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง คุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น ในที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะการจัดหลักสูตรภาษาไทยประเภทหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรพิเศษ และหลักสูตรเร่งรัดเท่านั้น

องค์ประกอบในการจัดทำหลักสูตรการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

การจัดทำหลักสูตรการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศประเภทหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรพิเศษ และหลักสูตรเร่งรัด มีองค์ประกอบที่สำคัญที่ขอ

นำเสนอ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

๑. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ควรคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของผู้เรียนว่าคืออะไร พื้นความรู้ทางภาษาไทยของผู้เรียนอยู่ในระดับใด ภูมิหลังของผู้เรียนเป็นเช่นไร และมีระยะเวลาในการเรียนการสอนนานเพียงไร

จุดมุ่งหมายของผู้เรียน การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรคำนึงว่า ผู้เรียนชาวต่างประเทศต้องการเรียนภาษาไทยเพื่อจุดมุ่งหมายใด เช่น ต้องการเรียนภาษาไทยเพื่อให้สามารถสื่อสารกับคนไทยได้บ้าง เช่น สามารถทักทาย กล่าวขอบคุณ ขอโทษ แนะนำตนเองเป็นภาษาไทยได้ สั่งอาหารได้ ไปซื้อของ ไปเที่ยวแล้วไม่หลงทาง การจัดหลักสูตรอาจจัดสอนเฉพาะการสนทนาระดับพื้นฐานแบบที่เรียกว่า *สอนภาษาเพื่อการอยู่รอดของผู้เรียน* (survival approach) แต่ถ้าในกรณีที่ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายในการเรียนภาษาไทยเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารในเชิงธุรกิจการค้า หรือทำงานในลักษณะอื่นในประเทศไทย เช่น ผู้เขียนเคยมีลูกศิษย์ชาวภูฏาน ๒ คนที่เมื่อจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีทางด้านแพทยศาสตร์ที่ประเทศของตนแล้ว ต้องการมาฝึกหัดวิชาชีพของตนในโรงพยาบาลของรัฐบาลในกรุงเทพฯ เป็นเวลาประมาณ ๔-๕ ปี ผู้เรียน ๒ คนนี้จะใช้เวลาศึกษาภาษาไทย ๑ ปี เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานในโรงพยาบาล ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนกลุ่มนี้ควรเป็นหลักสูตรที่ประกอบด้วย การฝึกทักษะทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียนให้สามารถสื่อสารในระดับใช้การได้ดี

พื้นความรู้ของผู้เรียน พื้นความรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างหลักสูตร เช่น บางหลักสูตรเหมาะสำหรับผู้เรียนที่ไม่มีพื้นความรู้ทางภาษาไทยมาก่อน บางหลักสูตรเหมาะกับผู้ที่มีความรู้ทางภาษาไทยเพียงเล็กน้อย หรือบางหลักสูตรเหมาะสำหรับผู้ที่มีความรู้ทางภาษาไทยในระดับใช้การได้ดี พื้นความรู้ของผู้เรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน แต่ในทางปฏิบัติ เมื่อสอบวัดระดับความรู้ของผู้เรียนแล้ว อาจมีปัญหาว่าพื้นความรู้ของผู้เรียนบางคนไม่เท่ากัน เนื่องจากได้เรียนภาษาไทยมาจากประเทศของตนในหลักสูตรที่มีรายละเอียดแตกต่างกัน หรือบางครั้งเป็นปัญหา

ส่วนตัวในการเรียนของผู้เรียน เช่น บางคนมีปัญหาในการออกเสียงวรรณยุกต์ บางคนยังเขียนไม่คล่องแต่ฟังและพูดได้ดี เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้สอนต้องจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่น หรือจัดสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้น้อยกว่าผู้อื่น

ภูมิหลังของผู้เรียน ภูมิหลังของผู้เรียนได้แก่ อายุของผู้เรียน โอกาสในการเรียนรู้ แรงจูงใจในการเรียนรู้ และความแตกต่างทางด้านทัศนคติในการเรียนรู้ภาษา ภูมิหลังเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ภาษา ดังที่ Patsy M. Lightbown และ Nina Spada (1999, p. 68) อธิบายว่า อายุของผู้เรียนเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดแนวคิดในการสอนภาษาที่สอง แต่โอกาสในการเรียนรู้(ทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน) แรงจูงใจในการเรียนรู้ และความแตกต่างทางทัศนคติในการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญทั้งต่อการเรียนรู้ภาษาอย่างรวดเร็ว และความสำเร็จในการเรียนภาษา

The learner's age is one of the characteristics which determine the way in which an individual approaches second language learning. But the opportunities for learning (both inside and outside the classroom), the motivation to learn, and individual differences in aptitude for language learning are also important determining factors in both rate of learning and eventual success in learning.

กล่าวคืออายุของผู้เรียนเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดแนวคิดในการสอนภาษาที่สอง แต่โอกาสในการเรียนรู้ (ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน) แรงจูงใจในการเรียนรู้ และความแตกต่างทางทัศนคติในการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญทั้งต่อการเรียนรู้ภาษาอย่างรวดเร็วและความสำเร็จในการเรียนภาษา

ดังนั้นการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวต่างประเทศจะต้องคำนึงถึงภูมิหลังดังกล่าว นอกจากนี้การจัดหลักสูตรให้ผู้เรียนที่มีภูมิหลังเหมือนกันจะง่ายกว่าการจัดหลักสูตรที่ผู้เรียนมีภูมิหลังแตกต่างกัน

ระยะเวลาในการสอน การจัดหลักสูตรจะต้องพิจารณาว่าหลักสูตรนั้นๆ มีระยะเวลาในการสอนมากน้อยเพียงใด เช่น ๓๖ ชั่วโมง ๔๘ ชั่วโมง ๖๕ ชั่วโมง เพื่อจะได้จัดเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่กำหนด

๒. การพิจารณาเนื้อหาวิชา

ส่วนของเนื้อหาในการจัดทำหลักสูตร ควรจัดเนื้อหาให้มีทักษะทางภาษาโดยสอดคล้องวัฒนธรรมไทย รวมทั้งคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

ทักษะทางภาษา ทักษะทางภาษาได้แก่ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ในการสอนทักษะทางภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศนั้น ประเวทย์ จันทรรัตน์ ได้ให้แนวคิดในเรื่องการสอน ๒ แบบไว้ดังตารางต่อไปนี้

Achievement	Proficiency
Skills are taught separately.	Integrated all four language skills based on the need of students.

(Prawet Jantharat, 2004, p. 6)

กล่าวคือ การสอนที่มุ่งสัมฤทธิ์ผล (achievement) ทางการเรียนรู้ภาษาจะสอนแบบแยกทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนออกจากกัน ในขณะที่การสอนที่มุ่งประสิทธิภาพ (proficiency) ทางภาษานั้นจะสอนทักษะ ฟัง พูด อ่าน และเขียนแบบบูรณาการทักษะให้สัมพันธ์กันตามความต้องการของผู้เรียน

นอกจากนี้ในขณะที่สอนทักษะทางภาษา ควรให้ความรู้ทางด้านตัวภาษา เช่น ระบบเสียง โครงสร้างทางภาษาไทย ไม่ควรแยกส่วนในการสอนทฤษฎีทางไวยากรณ์หรือหลักภาษา ออกมาจากการฝึกทักษะทางภาษา

วัฒนธรรม การจัดเนื้อหานี้ต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางภาษาไปพร้อมกับการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมไทยและความเป็นไทยในด้านต่างๆ เพราะการเรียนการสอนภาษานั้น หากผู้สอนสอดคล้องวัฒนธรรมและความเป็นไทยในด้านต่างๆ ในขณะที่สอนย่อมเกิดผลดีแก่ผู้เรียนหลายประการ กล่าวคือ ช่วยให้ผู้เรียนสื่อสารได้ถูกต้องในบริบทของสังคมของเจ้าของภาษา ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และช่วยให้ผู้เรียนเรียนภาษาอย่างสนุกสนาน ทั้งนี้ต้องจัดเนื้อหาทางวัฒนธรรมและความเป็นไทยให้เหมาะสมกับหลักสูตรแต่ละระดับ

เนื้อหาที่เน้นวัฒนธรรมไทยมีและความเป็นไทยมีตัวอย่างเช่น การสนทนาในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนชาวต่างประเทศควรรู้วัฒนธรรมในการสนทนาของคนไทย รวมทั้งมารยาทในสังคมไทย เพื่อให้สามารถสื่อสารได้เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส เช่น การทักทาย การแนะนำตัว การกล่าวชม การรับคำชม การกล่าวคำอ้อล่า การซื้อสินค้า และต่อรองราคา เรื่องอาหารการกิน มารยาทในการรับประทานอาหาร การแต่งกาย การปฏิบัติตัวในโอกาสต่างๆ และการแสดงออกทางด้านพฤติกรรม รวมทั้งภาษาท่าทางต่างๆ

นอกจากนี้ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีไทย ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ครอบครัว ความเป็นอยู่อย่างไทย มรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ ศิลปะ เทศกาล ประเพณี การสื่อสารและคมนาคม เรื่องดินฟ้าอากาศและฤดูกาล ภูมิประเทศ ชนบทไทย ตลอดจนควรมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความนึกคิด ค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อแบบไทย เช่น ความเชื่อโชคลาง กฎแห่งกรรม ศาสนาของคนไทย หรือแม้กระทั่งเรื่องระบบการเมืองไทย เศรษฐกิจ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบางแง่มุมของปัญหาในสังคมไทย เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน การจัดเนื้อหาให้เหมาะสมต้องคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนต้องการเรียนภาษาไทยเพื่อให้สามารถใช้ภาษาเพื่อการอยู่รอดของผู้เรียน เนื้อหาที่เลือกควรเป็นเรื่องการทักทาย การขอบคุณ การขอโทษ การสั่งอาหาร การซื้อของและการต่อรองราคา การใช้โทรศัพท์ การบอกเวลา วัน เดือน ปี ดินฟ้าอากาศ สุขภาพ การท่องเที่ยว เป็นต้น หรือหากผู้เรียนต้องการเรียนภาษาไทยเพื่อให้สามารถนำความรู้ทางภาษาไทยไปใช้ในการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ประเพณี ศาสนา หรือการท่องเที่ยว เนื้อหาที่กำหนดควรเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับเรื่องนั้นๆ กล่าวคือใช้เนื้อหาที่กำหนดในหลักสูตรเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียน ทั้งทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน ในขณะที่เดียวกันผู้เรียนจะได้เรียนรู้คำศัพท์ที่ตนจะต้องนำไปใช้ สามารถสร้างประโยคจากโครงสร้างทางภาษาที่หลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนการใช้โครงสร้างทางภาษาดังกล่าว ตลอดจนพัฒนาทักษะทางภาษาถึงขั้นนำไปใช้ได้ตามจุดมุ่งหมาย

๓. วิธีจัดการเรียนการสอน

วิธีจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศนั้น Edward Anthony (อ้างถึงใน สมิตรา อังวัฒนกุล, ๒๕๓๙, น. ๒๐-๒๑) เสนอคำ ๓ คำที่เป็นพื้นฐานในการสอนภาษา ได้แก่ แนวคิด (approach) วิธีสอน (method) และกลวิธีการสอน (technique) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

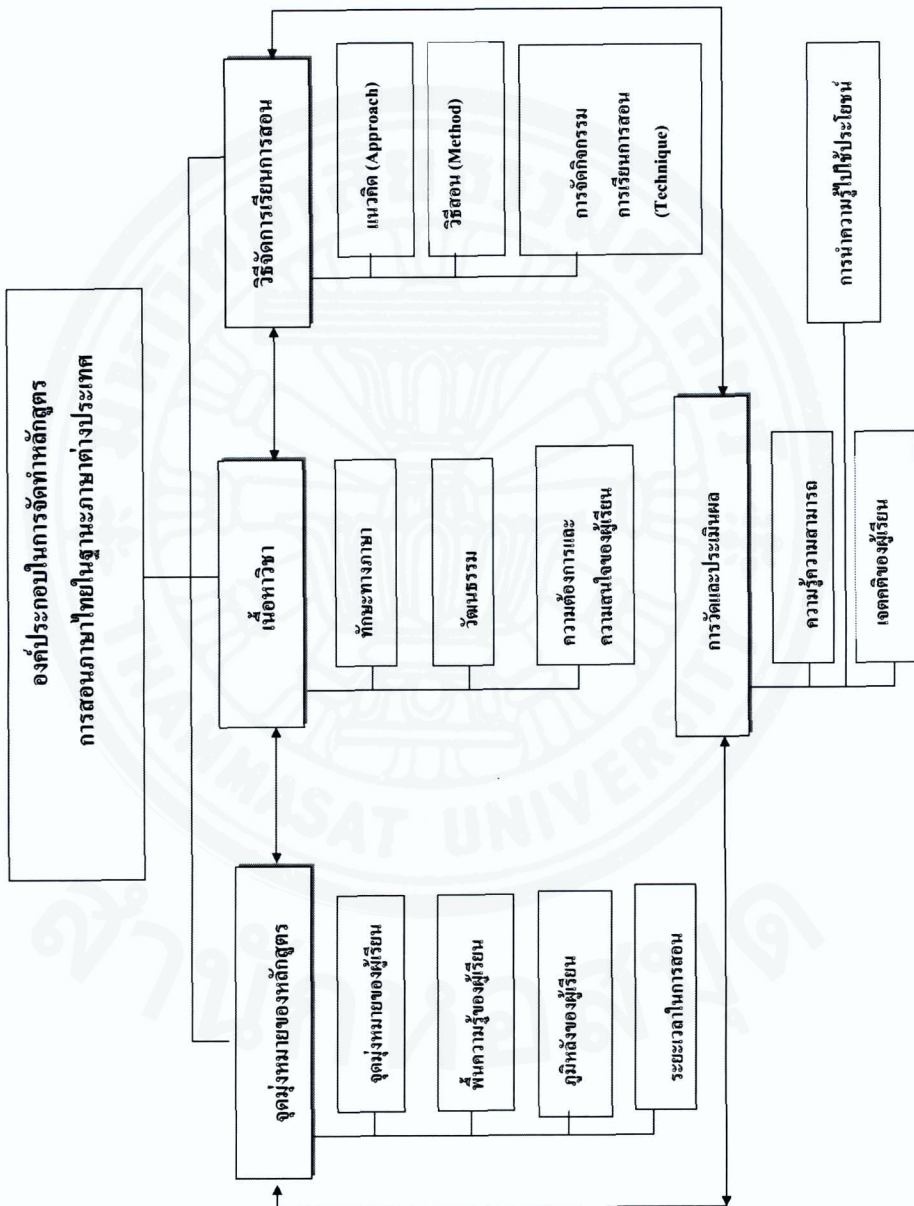
แนวคิด (approach) หมายถึงทฤษฎี หลักการ หรือความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษา และธรรมชาติของการเรียนรู้ภาษา แนวคิดจะเป็นตัวกำหนดเป้าหมาย เนื้อหาของการเรียนการสอน ตลอดจนรูปแบบการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน

วิธีสอน (method) หมายถึงกระบวนการในการนำเสนอเนื้อหา บทบาทของผู้เรียน บทบาทของผู้สอน วัสดุประกอบการเรียนการสอน ซึ่งต้องกำหนดให้สอดคล้องกับแนวคิด

กลวิธีการสอน (technique) หมายถึงกลวิธีและกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ควบคู่ไปกับวิธีสอนแต่ละวิธี ซึ่งต้องสอดคล้องกับแนวคิดและวิธีสอน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในการจัดการเรียนการสอนภาษานั้น แนวคิด วิธีสอน และกลวิธีการสอนต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงแนวคิด วิธีสอน และกลวิธีการสอน เช่น หากมีแนวคิดว่า ภาษามีกฎเกณฑ์ ผู้เรียนจะต้องจำกฎเกณฑ์ทางภาษาให้ได้ ก็จะกำหนดวิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปล (grammar-translation method) โดยสอนคำศัพท์ ไวยากรณ์ เน้นให้ผู้เรียนจำกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ให้แม่นยำ สอนอ่านและเขียนด้วยการให้ผู้เรียนแปล แต่ถ้ามีแนวคิดว่าการเรียนรู้เกิดจากความคิดและพลังสมองของผู้เรียน ผู้สอนมีหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยสอน ผู้สอนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเอาชนะการเรียนรู้ภาษา รู้จักคิดได้ด้วยตนเอง และคิดอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้นวิธีสอนแบบเงียบ (silent way) ก็จะสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เนื่องจากวิธีนี้ผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนเป็นเพียงผู้ช่วยกำหนดสถานการณ์และคอยช่วยเหลือในสิ่งที่จำเป็น ผู้เรียนจะค้นพบกฎเกณฑ์ทางภาษาจากการทดลองพูด ในขณะที่ผู้สอนพูดน้อยที่สุด หรือแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญว่าภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร การเรียนการสอนภาษาย่อมต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ และสื่อสารอย่างสอดคล้องกับบริบท

ของสังคมของเจ้าของภาษา วิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็จะเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ให้สามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์

๔. การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

ในการจัดทำหลักสูตรจะต้องประเมินความสำเร็จของหลักสูตรทั้งในด้านความรู้ความสามารถของผู้เรียน การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และเจตคติของผู้เรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

ความรู้ความสามารถของผู้เรียน ควรวัดผลและประเมินผลว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตรงตามที่กำหนดในหลักสูตรหรือไม่ เพียงใด เช่น หลักสูตรกำหนดให้สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย เมื่อจัดการเรียนการสอนครบตามเวลาที่กำหนดเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนจะต้องวัดและประเมินว่าผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการใช้ภาษาครบทุกทักษะตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และสามารถใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ได้ถูกต้อง และเหมาะสมหรือไม่

การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ควรวัดผล และประเมินผลว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในภาษาไทย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากนักน้อยเพียงใด เช่น กำหนดให้เรียนภาษาเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่รอดในสังคมไทย ก็ต้องวัดและประเมินผลหลังจากจบหลักสูตรว่าผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้หรือไม่

เจตคติของผู้เรียน ควรวัดผลและประเมินผลผู้เรียนว่า ผู้เรียนมีเจตคติในการเรียนภาษาเป็นไปในทางที่ดี ตามความคาดหวังของหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร เช่น ช่วยพัฒนาตัวผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาไทยสื่อสารกับคนไทยได้ดีขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีสื่อสารของคนไทยและสนุกกับการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทย

การสร้างหลักสูตรการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศทั้งหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรพิเศษ และหลักสูตรเร่งรัดสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศที่เสนอไว้ดังกล่าว สรุปได้ดังแผนภูมิหน้า ๑๑๙

อย่างไรก็ตามข้อควรคำนึงในการสร้างหลักสูตรการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ทั้งหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรพิเศษ และหลักสูตรเร่งรัด ที่เสนอไว้นี้เป็นเพียงแนวทางในการจัดทำหลักสูตรเท่านั้น หลักสูตรแต่ละหลักสูตรอาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันซึ่งผู้จัดทำหลักสูตรควรคำนึงถึงปัจจัยที่แตกต่างเหล่านั้น เช่น เรื่องของจิตวิทยาการเรียนการสอน ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาใหม่ๆ ที่น่าสนใจ นอกจากนี้การนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอน ควรให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อให้การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศได้รับความสำเร็จตามเจตนารมณ์ของทั้งผู้เรียนและผู้สอน

สำนักหอสมุด

บรรณานุกรม

- โกชัย สาริกบุตร. (๒๕๔๑). หลักสูตร. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง ภาษาไทย
ในเวทีโลก. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่,
๒๙-๓๐ มกราคม.
- นวลทิพย์ เพิ่มเกษร. (๒๕๕๒). การสอนทักษะทั้ง หูต อ่าน และเขียนภาษาไทยแก่ผู้เรียนชาวต่างประเทศ.
กรุงเทพฯ: บริษัทสมิเตอร์ก็อปปี (ประเทศไทย) จำกัด.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (๒๕๓๙). วิธีสอนภาษาอังกฤษ (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- Larsen - Freeman, Diane. (2000). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford:
Oxford University Press.
- Lightbown, P.M. and N. Spada. (1999). *How Languages are Learned*. Oxford: Oxford University
Press.
- Prawet Jantharat. (2004). Teaching Thai to Foreigners as a Foreign Language: A Proficiency-based
Syllabus Teaching Mother Tongue/Thai as a Foreign Language. The International
Conference on Teaching Mother Tongue/Thai as a Foreign Language: The Emerging
Roles of ASEAN Languages and Cultures in 21st Century, Department of Thai, Faculty
of Humanities, Chiang Mai University, 25-27 August.

สำนักหอสมุด